

¹⁰ Постанова ЦВК СРСР від 05 травня 1930 р. // 33 СРСР 1930 р. – № 26. – С. 289.

¹¹ Указ Призидії Верховної Ради СРСР від 27 грудня 1938 р. // Відомості Верховної Ради СРСР. – 1938. – № 23.

¹² Наказ Міністерства освіти і науки України від 13 липня 2007 року № 605 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 59 (20.08.2007). – Ст. 78.

¹³ Кодекс законів про працю України // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – Додаток до № 50. – Ст. 375.

¹⁴ Про порядок ведення трудових книжок працівників: Інструкція, затверджена Наказом Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціального захисту населення України від 29.07.1993 р. № 58.

¹⁵ Там само.

¹⁶ Офіційний вісник України. – 2001. – № 21 (08.06.2001). – Ст. 920.

¹⁷ Відомості Верховної ради. – 1961. – № 2. – Ст. 14.

¹⁸ Про почесні звання України: Положення, затверджене Указом Президента України від 29 червня 2001 року № 476/2001 // Урядовий кур'єр. – 14.07.2001 р. – № 124.

¹⁹ Про ордени, медалі і почесні звання СРСР: Загальне положення, затверджене Указом Президії Верховної Ради СРСР від 3 липня 1979 року № 360-Х.

²⁰ Про державну службу: Закон України № 3723-ХІІ від 16 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України – № 52 (28.12.1993 р.). – Ст. 490.

Резюме

Розглядаються права та обов'язки, що виникають у працівників внаслідок отримання заохочення за трудові досягнення.

Ключові слова: права, обов'язки, заохочення, трудові досягнення.

Резюме

Рассматриваются права и обязанности, возникающие у работников в результате получения поощрения за трудовые достижения.

Ключевые слова: права, обязанности, поощрения, трудовые достижения.

Резюме

Rights and duties which arise up for workers as a result of receipt of encouragement for labour achievements are examined.

Key words: rights, obligations, encouragement, labour achievements.

Отримано 9.11.2010

В. Ю. МОТОРНА

Вікторія Юрївна Моторна, здобувач Навчально-наукового інституту права та масових технологій Харківського національного університету внутрішніх справ

ХАРАКТЕРИСТИКА ДОГОВОРУ ТЕСТ-ДРАЙВУ АВТОМОБІЛЯ ТА ЙОГО МІСЦЕ В СИСТЕМІ ДОГОВІРНОГО ПРАВА

У попередніх статтях автора щодо розвитку та становлення договору тест-драйву автомобіля досліджено розвиток цього договору в Україні, його етимологію, доведено необхідність використання назви цього договору послуг як «тест-драйв автомобіля»¹. У вказаних роботах були фрагментарно вказані лише деякі властивості даного договору. Вивчення договору буде ґрунтовним за умови визначення його місця в системі договірних прав, вказуючи при цьому притаманні характеристики договору тест-драйву автомобіля.

Зауважимо, що за договором тест-драйву автомобіля виконавець зобов'язується надати інформацію про автомобіль замовнику шляхом надання йому можливості проїхатися в цьому автомобілі. Наразі такий договір дуже поширений у використанні автосалонами та фізичними особами, які продають авто і шляхом тест-драйву бажають надати інформацію про свій транспорт усім потенційним покупцям.

Вбачається, що договір тест-драйву автомобіля має ознаки різних договорів, які схожі за предметом, обов'язками сторін чи способом виконання. Для остаточного виокремлення досліджуваного договору проведемо такий аналіз.

Відповідно до ст.ст. 759–760 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) предметом договору найму є індивідуально визначена неспоживна річ, яка зберігає свій первісний вигляд при неодноразовому використанні. Та інформація, яка передається під час виконання договору тест-драйву автомобіля, не є індивідуально визначеною неспоживною річчю, вона не може мати «первісного вигляду» й тим паче змінювати його.

Під час тест-драйву автомобіль передається в користування на певний строк та це не є метою договору. Передача автомобіля свідчить про те, що досліджуваний договір є змішаним.

Предмет договору найму передається у використанні за плату, послуга тест-драйв автомобіля зазвичай проводиться безоплатно.

Якщо ж віднайти суть договору найму, а саме – використання, з'ясується, що дане поняття значить юридичну можливість видобування, вилучення особою споживчих, корисних властивостей речі, тобто корисне використання. Наприклад – користування транспортом для перевезення товару, оренда приміщення в будинку для розміщення офісу. У всіх цих випадках особа реально використовує на свою користь споживчі характеристики речі.

Метою договору тест-драйву автомобіля є не використання замовником споживчих характеристик, а лише їх віднайдіння та ознайомлення, отримання інформації про їх наявність чи відсутність, надання їм об'єктивної оцінки. Під час тест-драйву замовник не ставить за мету проїхати автомобілем для свого переміщення в інше місце чи перевезення товару. Він бажає відчути, отримати інформацію про властивості машини, скласти свою думку, зрозуміти своє ставлення щодо характеристик. Тому не можна говорити про використання автомобіля у «чистому» розумінні цього слова як в договорі найму. Існує «зовнішня» схожість цих договорів – передача речі.

У разі неповернення предмета договору наймодавцю по договору найму, останній має право вимагати її примусового повернення та відшкодування завданих збитків. За договором тест-драйву виконавець не може вимагати повернення йому інформації, власником якої він, до речі, не є. Він може прохати про повернення речі, за допомогою якої тест-драйв надавався. Це також відрізняє досліджуваний тест-драйв від договору найму та позички.

Цікаву ознаку, яка відрізняє договір послуг, вказав Є. Д. Шешенін – у договорі послуг відсутня матеріальна річ, яка переробляється для виконання договору і яка згодом передається замовнику². О. С. Іоффе щодо мети договору послуг зазначав не обов'язковість матеріалізованого чи упредметного результату³. Дійсно, з огляду на нематеріальний результат договору послуг, не може бути матеріальної речі, яка змінюється виконавцем для передання її замовнику і яка й є власне результатом, метою договору.

За договором прокату (ст.ст. 787–788 ЦК) наймодавець, який здійснює підприємницьку діяльність з передання речей у найм, передає рухому річ наймачеві у користування за плату на певний строк, яка використовується для задоволення побутових невиробничих потреб.

Якщо застосувати такі умови до досліджуваного договору, вони суттєво звують як зміст, так і перелік тих осіб, які зможуть бути виконавцями та замовниками. Пропонувати укласти договір тест-драйву автомобіля може і фізична особа, яка бажає продати своє власне авто або яка займається продажем продукції і водночас не здає її в найм. Виконавець за договором тест-драйву автомобіля має більше прав, ніж наймодавець за договором прокату. Крім цього, інформація не є «рухомою річчю», що є предметом договору прокату й вона може використовуватися для прийняття рішень у бізнесі чи його організації, а не лише для побутових невиробничих потреб як за договором прокату. Прокат речі часто надається під заставу майна, що зовсім не практикується при проведенні тест-драйву автомобіля. Отже характеристики договору прокату не притаманні досліджуваному договору, тому він не може відноситися до групи договорів прокату.

Згідно із договором позички (ст.ст. 827–828 ЦК) позичкодавець безоплатно передає чи зобов'язується передати користувачеві річ для користування. Знову-таки, предметом позички є «безоплатна передача речі», об'єктом договору позички є індивідуально визначена річ, що не співпадає з предметом договору тест-драйву автомобіля. За договором позички до обов'язку користувача належить повернення конкретної неспоживної речі. Інформація не може бути повернута, повертається лише матеріальний предмет, за допомогою якого вона надана.

З договорами перевезення й транспортного експедирування у договорі тест-драйву автомобіля спільне одне – послуги надаються з використанням транспорту.

З вищеведеного аналізу випливає необхідність віднесення договору тест-драйву автомобіля саме до групи договорів послуг, тому що їх ознаки притаманні відносинам тест-драйву.

Найдавнішою класифікацією договорів є класифікація Юстиніана залежно від процедури укладення: вербальні; літеральні; реальні; консенсуальні.

Вчений минулого століття О. А. Пушкін систематизував й ділив договори на 4 види:

- спрямовані на платну реалізацію майна;
- спрямовані на надання іншій особі права відшкодувального користування майном;
- надання послуг;

– про виконання робіт; договори про надання кредиту; договори про перерозподіл ризику, що виникає від випадкових причин; договори про сумісні дії; договори про безвідплатну передачу майна⁴.

О. О. Красавчиков систематизував зобов'язання у 4 групи: передача майна, виконання робіт, надання послуг, передачу грошей. Основою систематизації була спрямованість відносин⁵.

А. Ю. Кабалкін усі договори сфери обслуговування відносив до договорів послуг⁶, хоч і називав він такі договори договорами про здійснення юридичних чи фактичних послуг; усі ж договори він поділяв на 12 видів⁷.

Зважаючи на цю класифікацію та чинний ЦК, по типології договір тест-драйву автомобіля відносимо до договорів послуг. Тому й застосовувати до нього необхідно норми щодо послуг.

Необхідно зазначити, що при отриманні автомобіля на тест-драйв, до послугоотримувача не переходить право власності на автомобіль, чи розпорядження чи відання як йому захочеться. Він отримує право діяти виключно в дозволеніх послугонадавачем межах.

Безпосередню причину встановленого обов'язку Г. Ф. Шершеневич називав підставою договору⁸. Думається, у договорі тест-драйву автомобіля це є передача інформації щодо автотранспортного засобу. По даному аспекту В. В. Луць влучно вказував, що суть послуги полягає у її наданні, а не в матеріальному втіленні, корисний ефект полягає у процесі надання послуги⁹. Він же в основу своєї класифікації поклав результат виконання договорів, поділяючи їх на такі:

1) договори про передачу майна у власність, повне господарське відання або оперативне управління (купівля-продаж, поставка, позика, міна, тощо);

2) договори про передачу майна у тимчасове користування (майновий найм, оренда, житловий найм, безоплатне користування майном тощо);

3) договори про виконання робіт (підряд, підряд на капітальне будівництво, на виконання проектних і розвідувальних робіт тощо);

4) договори про передачу результатів творчої діяльності (авторські договори, договори про передачу науково-технічної продукції тощо);

5) договори про надання послуг (перевезення, доручення, комісія, схов, посередницькі послуги, довільне утримання тощо);

6) договори про спільну діяльність (установчий договір, угоди про науково-технічне співробітництво тощо)¹⁰. По даній класифікації договір тест-драйву автомобіля відносимо до договорів послуг. М. В. Гордон поділяв договори залежно від правового результату¹¹.

У багатоступеневій класифікації М. І. Брагінського та В. В. Вітрянського договори в основі діляться на: 1) передачу майна; 2) виконання робіт; 3) надання послуг; 4) заснування різноманітних утворень. Далі договори про передачу майна й надання послуг поділялися на оплатні та безоплатні. Договори на виконання робіт різнилися за ризиком неотримання результату – замовнику його несе чи виконавець. Договори про заснування різноманітних утворень ділилися залежно від мети – створення юридичної особи чи сумісна діяльність. Потім вони поділяли лише договори про передачу майна: платні – у власність, користування, господарське відання чи оперативне управління; безоплатні – у власність, користування, господарське відання чи оперативне управління¹².

Класифікацію цивільно-правових договорів можна здійснювати за належністю їх до певного типу, виду (різновиду) або змішаного договору¹³.

На думку І. Б. Новицького та Л. А. Лунц, «смешанный договор – это договор, который порождает обязательства, входящие в состав двух либо нескольких урегулированных законом договорных отношений»¹⁴. М. І. Брагінський підтверджував, що таких елементів у змішаному договорі повинно бути не менше двох¹⁵. Повністю погоджуємося з точкою зору Є. В. Татарської, яка вказувала на те, що: «Сочетаемые в смешанном договоре совокупности обязательств должны быть не просто присущи или характерны для определенного договора; они должны составлять его суть, отличать его от всей массы иных договорных типов и видов»¹⁶. Вона вказала саме на ту особливість, яка повинна є характерною для кожного змішаного договору. Думається, «суттю» договору тест-драйву є передача інформації про автомобіль шляхом надання у користування самого автомобіля. Бачимо тут ознаки договору найму – передача речі у тимчасове користування та договору послуг – надання інформації, яка споживається в процесі виконання договору. Тому відносимо договір тест-драйву до змішаних договорів.

Вважаємо, що договір тест-драйву можна віднести до змішаних на підставі наступного. Як вже говорилося вище, інформація у договорі тест-драйву автомобіля передається особливим чином – за допомогою передачі на певний строк легкового автомобіля. Основним зобов'язанням є надання інформації про транспорт за допомогою тест-драйву автомобіля, а допоміжним – передача автомобіля. Водночас майно передається у користування за плату на певний строк і за договором найму чи оренди (ст. 759 ЦК). Тому тест-драйв не є «чистою» послугою, він є змішаним договором, який, на наш думку, більше тяжіє до типу договорів послуг та є їх видом (різновидом), тому що має нематеріальний результат, що споживається у процесі виконання договору. На цій межі змішаний договір тест-драйву перетворився на самостійний різновид договору послуг.

А. О. Собчак у роботі про змішані та комплексні договори вказував, що не кожен змішаний договір перетворюється на якийсь окремий різновид договору, лише якщо такий договір опосередковує стійкі, постійні відносини між особами¹⁷. Повністю з цим погоджуємося, оскільки договір тест-драйву є підтвердженням сказаного – як змішаний шляхом все частішого використання набув поширення та закріплення у практиці при відсутності законодавчого регулювання саме таких правовідносин. Зараз складно навіть просто перелічити усі предмети, процеси та механізми, які досліджуються через тест-драйв. Тому маємо право стверджувати про існування стійких відносин тест-драйву в Україні.

В. А. Ойгензихт змішані договори поділяв на конгломеровані та інтегровані. Конгломерований договір містив у собі умови різних видів договорів (наприклад, перевезення й роботу), а в інтегрованому містяться умови різних типів договорів та він має один результат, наприклад побудований магазин¹⁸. Зважаючи на подану класифікацію, відносимо договір тест-драйв автомобіля до інтегрованих, тому що він має один «спільний» результат – передачу інформації про предмет тест-драйву – автомобіль. На думку цього ж вчено-

го, такі види договорів повинні регулюватися існуючими нормами права, а за їх відсутності – аналогією закону.

Необхідно звернути увагу також на те, що під час виконання договору тест-драйву автомобіля використовуються норми цивільного, транспортного, інформаційного права, права, що регулює захист права споживачів. Якщо замовником виступатиме юридична особа, відносини між сторонами регулюватимуться господарським правом. Тому вважаємо його комплексним договором, оскільки правовідносини тест-драйву автомобіля побудовані на нормах й інститутах різних галузей права.

¹ Моторна В. Ю. Становлення інституту випробування автомобіля у цивільному праві // Вісник Академії Адвокатури – 2009. – № 3 (16). – С. 33–38; Моторна В. Ю. Тенденції вдосконалення договірних прав // Актуальні проблеми правотворення в сучасній Україні. – К., 2010. – С. 246–248.

² Шешенин Е. Д. Предмет обязательства по оказанию услуг. Вып. 3 // Сборник ученых трудов. – Свердловск: Сред.-Урал. кн. изд-во, 1964. – С. 188.

³ Иоффе О. С. Обязательственное право. – М.: Юрид. лит., 1975. – 880 с. – С. 488.

⁴ Гражданское право Украины. Ч. 1. / Под ред. проф. А. А. Пушкина, доц. В. М. Самойленко – Х., 1996. – 413 с. – С. 362.

⁵ Красавчиков О. А. Вопросы систематизации особенной части ГК РСФСР // Вопросы кодификации советского законодательства. – Свердловск: Свердловский юридический институт, 1957. – С. 127.

⁶ Кабалкин А. Ю. Гражданский закон об услугах населению. – М., Юридическая литература, 1980. – 150 с. – С. 6.

⁷ Там само. – 39.

⁸ Шершеневич Г. Ф. Учебник русского гражданского права. – М.: Фирма «СПАРК», 1995. – 556 с. – С. 310.

⁹ Зобов'язальне право: теорія і практика / О. В. Дзери, Н. С. Кузнецова, В. В. Луць та інші; за ред. О. В. Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 912 с. – С. 572.

¹⁰ Цивільне право України. У 2-х кн., Кн. 1 / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 720 с. – С. 625.

¹¹ Гордон М. В. Система договоров в советском гражданском праве // Ученые записки Харьковского юридического института. – 1954. – Вып. 5. – С. 66.

¹² Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Общие положения. – М.: Статут, 1997. – 681 с. – С. 399.

¹³ Зобов'язальне право. Теорія і практика. навчальний посібник / За ред. О. В. Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 1998 – 912 с. – С. 24.

¹⁴ Новицкий И. Б., Луц Л. А. Общее учение об обязательствах – М.: Юрид. лит., 1950. – С. 102.

¹⁵ Брагинский М. И. Смешанные договоры // Хозяйство и право. 2007. – № 10. – С. 70.

¹⁶ Татарская Е. В. Смешанные договоры в гражданском праве РФ. Правовая природа и классификация // Право и экономика. 2007. – № 7. – С. 107.

¹⁷ Собчак А. А. Смешанные и комплексные договоры в гражданском праве // Советское государство и право. – 1989. – № 11. – С. 63.

¹⁸ Ойгензихт В. А. Специфика регулирования некоторых гражданско-правовых отношений. // Советское государство и право. – 1978. – № 3. – С. 45.

Резюме

Шляхом аналізу у статті наведена порівняльна характеристика договору тест-драйву автомобіля з іншими договорами. Після цього в основному розкриті класифікації системи договорів та віднайдено місце договору тест-драйву автомобіля у них.

Ключові слова: договір, тест-драйв, автомобіль.

Резюме

Путем анализа в статье приведена сравнительная характеристика договора тест-драйва автомобиля и других договоров. После этого в основном раскрыты классификации систем договоров и найдено в них место договора тест-драйва автомобиля.

Ключевые слова: договор, тест-драйв, автомобиль.

Summary

The article has a comparative description of the contract of car test drive and other contracts. After that the basic classification system of treaties is outlined and the position of the contract of test drive is given.

Key words: contract, test-drive, car.

Отримано 26.01.2011